

Analýza úrovne finančnej gramotnosti a finančnej situácie obyvateľov východného Slovenska

Analysis of the level of financial literacy and financial situation of the population of Eastern Slovakia

Ján VRAVEC

Abstrakt

Úroveň finančnej gramotnosti predstavuje dôležitý predpoklad úspešnej finančnej, ekonomickej a sociálnej existencie jednotlivca resp. domácnosti v trhovej ekonomike. Finančná gramotnosť obyvateľov v konkrétnom regióne determinuje nie len ekonomické, ale aj sociálne a politické aspekty jeho ďalšieho rozvoja. Obyvatelia s nízkou úrovňou finančnej gramotnosti, bez základných finančných znalostí a zručností nemôžu robiť kvalitné finančné rozhodnutia a zabezpečiť si potrebné ekonomické zázemie. Príspevok sa usiluje o základnú analýzu finančnej gramotnosti a finančnej situácie obyvateľov Prešovského kraja a Košického kraja v období doznievajúcej hospodárskej krízy. Regióny východného Slovenska sú charakteristické vysokou mierou nezamestnanosti, nízkymi mzdami a chudobou významnej časti populácie, preto je otázka finančnej gramotnosti veľmi aktuálna.

Kľúčové slová

Úroveň finančnej gramotnosti, finančná situácia domácností, finančné vzdelávanie

Abstract

Level of financial literacy is an important prerequisite for successful financial, economic and social existence of the individual resp. households in a market economy. Financial literacy of population in a particular region determines not only economic but also social and political aspects of its further development. Residents with low levels of financial literacy, without a basic financial knowledge and skills cannot make good financial decisions and to ensure the necessary economic background. Contribution seeks to analyze basic financial literacy and financial situation of the inhabitants of the Prešov region and Košice region during the lingering economic crisis. Regions of Eastern Slovakia are characterized by high unemployment, low wages and poverty of a significant part of the population, so the issue of financial literacy is very timely.

Key words

Level of financial literacy, household financial situation, financial education

JEL Classification: D14, O15

Úvod

Definovanie finančnej gramotnosti je možné realizovať z viacerých uhlov pohľadu a na základe viacerých aspektov. V podmienkach Slovenska sa medzi základné definície finančnej gramotnosti zaradzuje definícia podľa Národného štandardu finančnej gramotnosti (NŠFG) [4]: „Finančná gramotnosť je schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.“ Významná medzinárodne uznávaná organizácia National Financial Educators Council¹ (NFEC) definuje finančnú gramotnosť nasledovne [5]: „Disponovanie so zručnosťami a vedomosťami o finančných záležitostiach, ktoré umožňujú s istotou prijímať účinné rozhodnutia a opatrenia, ktoré najlepšie naplnia osobné, rodinné, aj spoločenské ciele.“ Z uvedeného jasne vyplýva, že finančnú gramotnosť nie je možné definovať staticky, pretože sa v čase vyvíja, predstavuje kontinuum znalostí, schopností a skúseností, ktoré sú podmienené premennými ako osobnosť, vzdelanie, všeobecný rozhľad, intuícia, ale aj kultúrnymi a spoločenskými aspektmi. Finančná gramotnosť musí predstavovať vyvážené portfólio vzdelania, znalostí a schopností, ktoré umožňujú každému jednotlivcovi resp. domácnosti efektívne využívať svoje a cudzie finančné zdroje, rozumne s nimi hospodáriť a zabezpečovať životné potreby pre seba a svojich blízkych.

Podmienky, predpoklady a východiská finančnej gramotnosti, obyvateľov východnej časti Slovenska a nielen ich, sú veľmi náročné a komplikované. Dlhodobé trendy ukazujú, že komplexnosť a zložitosť finančných produktov a služieb sa neustále zvyšuje. Obyvateľstvu sú ponúkané širokým spektrom subjektov, najmä bankami, poisťovňami, finančnými sprostredkovateľmi a inými finančnými inštitúciami. Pod dlhodobým vplyvom rôznych faktorov a aspektov sa neustále zvyšuje zadlženosť domácností, zvyšuje sa počet obyvateľov na a pod hranicou chudoby, rastie počet domácností, ktoré majú ekonomické a nakoniec aj existenčné problémy. Obyvatelia, nie len východných regiónov Slovenska, sú ovplyvňovaní reklamou a inými marketingovými a mediálnymi nástrojmi, čoraz častejšie už nechcú odkladať svoju spotrebu do budúcnosti, ale nakupujú tovary a služby na hypotekárne a spotrebné úvery, využívajú kúpu na splátky, finančný a operatívny leasing.

---

¹ NFEC je medzinárodná organizácia, ktorá si kladie za hlavný cieľ budovať spoločnosť, kde sú ľudia informovaní, aby mohli prijímať kvalifikované finančné rozhodnutia, ktoré zlepšujú ich životy, životy ich blízkych a životy ďalších ľudí, ktorí žijú po celom svete.

Ak sa majú domácnosti a jednotlivci vyhnúť finančným problémom, musia robiť kvalifikované finančné rozhodnutia, pretože tieto rozhodnutia môžu mať významný vplyv na rodinné rozpočty a finančnú stabilitu domácností aj naprieč generáciami. Rýchle a kvalitné finančné rozhodnutia sú zvyčajne výsledkom dostatočnej úrovne finančnej gramotnosti a finančných znalostí a zručností jednotlivcov a domácností, a nie dielom náhody. Budovanie spoločnosti, ktorá podporuje a rozvíja finančnú gramotnosť svojich obyvateľov je veľmi dôležité a vyžaduje si dlhodobú víziu a stratégiu.

Na Slovensku sa prvé úspešné kroky v tejto oblasti už urobili najmä v súvislosti s implementáciou Národného štandardu finančnej gramotnosti. Veľmi dôležité je, aby sa NŠFG realizoval podľa moderných európskych trendov, s využitím najmodernejších technológií a postupov, maximálne efektívne a v čo najkratších časových horizontoch, inak by mohlo dôjsť k vážnym spoločenským problémom a škodám.

Proces implementácie NŠFG by mal prebiehať nanajvýš efektívne najmä vo vzťahu k piatim oblastiam [4]:

1. k fungovaniu jednotlivca a rodín v ekonomickej oblasti,
2. k pochopeniu otázky bohatstva a chudoby,
3. k hodnotovej orientácii k peniazom,
4. k modelom zabezpečenia jednotlivca a rodín peniazmi s uvedením príkladov extrémov,
5. k osobným a rodinným modelom zabezpečenia jednotlivých potrieb.

Metodika výskumu a výskumná vzorka

Metodika výskumu, pri analýze finančnej gramotnosti a finančnej situácie obyvateľov na celoštátnej, či regionálnej úrovni je veľmi dôležitá a má podstatný význam pre kvalitu výskumu. Na vyhodnotenie úrovne hospodárenia, finančného plánovania, finančných znalostí a zručnosti obyvateľov sa používajú rôzne metódy. K najpoužívanejším metódam výskumu finančnej gramotnosti a finančnej situácie obyvateľov patria nasledovné:

- metóda dotazníkového prieskumu, kde sa pridelujú body za každú správnu odpoveď a vyjadrenie výsledkov je v percentách,
- metóda založená na regresnej analýze, pričom sa prognózuje pravdepodobnosť, že napríklad jednotlivec dokáže vyžiť zo svojho rozpočtu,
- faktorová analýza správania sa spotrebiteľov, kde sa identifikujú faktory správania sa.

Výskum finančnej gramotnosti na východnom Slovensku mohol byť realizovaný rôznymi metódami a spôsobmi, ale ako najvhodnejšou metódou sa z časového a praktického

hľadiska javila metóda dotazníkového prieskumu. Hlavným cieľom prieskumu finančnej gramotnosti obyvateľov východného Slovenska, bola identifikácia úrovne finančných znalostí, finančných zručností a schopností efektívne riadiť a spravovať majetok. Ďalším z cieľov bolo identifikovanie finančnej situácie obyvateľstva daného regiónu.

Dôležitým predpokladom výskumu je určenie indikátora, ktorý by slúžil ako benchmark na porovnanie toho, čo by mali obyvatelia vedieť z oblasti riadenia osobných financií. Väčšina výskumných projektov, meraní a testovaní úrovne finančnej gramotnosti, prieskumov finančných znalostí a zručností je zameraná na základných 7 oblastí:

1. **úroveň finančného plánovania** – ako sa plánujú príjmy a výdavky, schopnosť predvídať finan. vývoj (napr. stratu resp. pokles príjmu, neočakávaný výdavok a pod.),
2. **úroveň hospodárenia s peniazmi** – ako vytvoriť a správne uplatňovať princípy rodinného rozpočtu (operatívne riadenie príjmov a výdavkov domácnosti),
3. **úroveň spravovania majetku** – ako efektívne spravovať a riadiť hmotný a nehmotný majetok (napr. vytvorenie a správa portfólia cenných papierov),
4. **úroveň finančných znalostí** – disponovanie základnými informáciami a znalosťami o finančných produktoch, podpora kvalifikovaného rozhodovania,
5. **úroveň finančných zručností** – disponovať základnými finančnými schopnosťami a zručnosťami (napr. schopnosť požiadať o úver, schopnosť vyplniť daňové priznanie, vypočítať si výšku úroku a pod.),
6. **schopnosť získať finančnú pomoc a poradenstvo** – vedieť, na koho sa možno obrátiť o radu, využívanie služieb finančných sprostredkovateľov a poradcov,
7. **úroveň finančného vzdelania** – akou formou, akými metódami, z akých zdrojov získavajú obyvatelia finančné vzdelanie a informácie.

Prieskum finančnej gramotnosti obyvateľov v Košickom a Prešovskom kraji sa realizoval dotazníkom, ktorý obsahoval 24 uzavretých a polouzavretých otázok, s piatimi možnosťami na odpoveď. Štvrtina otázok zisťovala priamo finančnú gramotnosť, štvrtina bola zameraná na finančnú situáciu obyvateľov, štvrtina otázok bola smerovaná na finančnú informovanosť a ostatná štvrtina na sféru finančného vzdelávania. Otázky v dotazníku boli koncipované a naformulované tak, aby pokryli všetkých 7 vyššie uvedených oblastí. Prieskum bol realizovaný na vzorke 320 respondentov, pričom polovica (160) mala trvalý pobyt v Košickom kraji a druhá polovica (160) v Prešovskom kraji. Vo vzorke boli rovnomerne zastúpené aj pohlavia (49% mužov, 51% žien) a tiež aj vekové skupiny obyvateľstva. Mladí

Ľudia vo veku od 18 do 35 rokov tvorili 35%, respondenti v strednom veku od 36 do 62 rokov tvorili 40% a dôchodcovia s vekom 63 rokov a viac tvorili 25% respondentov.

Z hľadiska vzdelanostnej úrovne bolo vo vzorke zastúpených 10% obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním, 58% s ukončeným stredoškolským vzdelaním a 32% respondentov malo ukončené vysokoškolské vzdelanie. Dotazníkový prieskum sa realizoval v období marec až máj 2014 a nadväzoval na predchádzajúce podobné prieskumy.

Ciele prieskumu

Hlavným cieľom dotazníkového prieskumu finančnej gramotnosti obyvateľov Košického a Prešovského kraja bolo identifikovať a analyzovať reálny stav v 4 oblastiach:

- » finančná gramotnosť obyvateľov krajov,
- » finančná situácia domácností a hospodárenie,
- » zdroje finančných informácií a finančné rozhodovanie,
- » finančné vzdelávanie obyvateľov.

1. Finančná gramotnosť obyvateľov

Finančná gramotnosť predstavuje schopnosť efektívnym spôsobom využívať svoje vzdelanie, poznatky, zručnosti a skúsenosti na spravovanie vlastných finančných zdrojov a majetku. Hlavným cieľom je zabezpečiť ekonomickú stabilitu a finančnú samostatnosť domácnosti a súčasne v maximálnej možnej miere predchádzať finančným problémom, ktoré by mohli ohrozovať domácnosť v budúcnosti. Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi Prešovského a Košického kraja poukázal na dôležitý fakt že len pätina obyvateľov dosahuje potrebnú úroveň finančnej gramotnosti a vie efektívnym spôsobom riadiť finančné a majetkové záležitosti. Najdôležitejšie aspekty prieskumu finančnej gramotnosti medzi obyvateľmi Prešovského a Košického kraja možno zhrnúť do nasledovných bodov:

- len okolo 80% respondentov vedelo správne určiť akú sumu budú mať na bankovom účte pri danej úrokovej miere po jednom roku,
- len tretina obyvateľov pozná rozdiel medzi debetnými a kreditnými bankovými kartami, hoci bankové karty používa až takmer 90% z nich,
- 70% respondentov nevedelo určiť, ktorý z hypotekárnych úverov je pre nich výhodnejší,
- pri otázke čo znamená skratka RPMN, len 15% respondentov poznalo správnu odpoveď,
- veľké nedostatky mali respondenti aj v oblasti poistenia, kde len necelých 14% poznalo rozdiel medzi investičným a kapitálovým životným poistením.

2. Finančná situácia a hospodárenie obyvateľov

Otázky o finančnej situácii a hospodárení obyvateľov Prešovského a Košického kraja boli zamerané predovšetkým na subjektívne pociťovanie finančnej situácie domácností a hospodárenie s rodinným rozpočtom. Prieskum finančnej situácie a hospodárenia obyvateľov smeroval do nasledovných oblastí:

- finančná situácia domácností v Prešovskom a Košickom kraji je až u 65% z nich pociťovaná úplne negatívne, alebo skôr negatívne a len 7% respondentov má pocit, že ich finančná situácia je úplne pozitívna, za neutrálnu svoju situáciu považuje len 25% opýtaných,
- zarážajúci je aj fakt, že až polovica respondentov hospodári systémom “od výplaty do výplaty, ako hlavný dôvod takeého to hospodárenia uvádzali nízky disponibilný príjem domácnosti,
- finančnú rezervu “na horšie časy“ si vytvára len 20% domácnosti, čo je pomerne nízke percento aj na slovenské pomery,
- len tretina domácností využíva finančný rozpočet domácnosti a len okolo 3% ho má v písomnej forme,
- až pätina respondentov uviedla, že nie sú schopní úplne samostatne hospodáriť a riešiť svoju finančnú situáciu bez finančnej pomoci iných osôb alebo úverov.

3. Zdroje finančných informácií a finančné rozhodovanie

Prieskum odkiaľ získavajú obyvatelia dôležité finančné informácie má za cieľ identifikovať informačné zdroje pre rozhodovanie. Informovanosť má kľúčový význam najmä s pohľadu rýchleho a správneho finančného rozhodovania v zložitých trhových podmienkach.

Prieskum finančných informácií a rozhodovania o finančných záležitostiach sa tiež zamerá na spôsob prijímania dôležitých finančných rozhodnutí. Výsledky prieskumu v tejto sfére sú nasledovné:

- poradie zdrojov finančných informácií, ktoré využívajú respondenti je nasledovné:
  - rodina, príbuzní, priatelia a známi 33%,
  - banky, poisťovne a iné finančné inštitúcie 30%,
  - masmédiá, tlač a internet 21%,
  - finanční poradcovia a sprostredkovatelia 15%,
  - iné informačné zdroje 1%.

- finančné informácie, ktoré získavajú obyvatelia si určite áno alebo skôr áno overuje z viacerých zdrojov len 32% respondentov, až 18% respondentov si naproti tomu informácie neoveruje vôbec,
- až polovica respondentov priznáva, že základné schopnosti a zručnosti rozhodnúť sa vo finančných otázkach získalo vďaka svojej rodinnej výchove,
- prijímanie konečných finančných rozhodnutí je v 42% výsledkom konsenzu, v 35% je rozhodnutie na hlave rodiny, v 15% je rozhodnutie prijaté v spolupráci s finančným poradcom resp. sprostredkovateľom, v 5% sa prijíma konečné rozhodnutie hlasovaním členov domácnosti, 3% uplatňujú iné spôsoby prijímania rozhodnutia.

4. Finančné vzdelávanie obyvateľov

Oblasť finančného vzdelávania má pre finančnú gramotnosť obyvateľov východného Slovenska a nie len pre nich veľký význam. Prieskum sa sústredil najmä na úroveň finančného vzdelávania obyvateľov, poskytovanie finančného vzdelávania a na formy a spôsoby vzdelávania. Najdôležitejšie výsledky v oblasti finančného vzdelávania obyvateľov Košického a Prešovského kraja sú zhrnuté v nasledovných bodoch:

- finančné vzdelávanie považuje za veľmi dôležité alebo dôležité takmer 87% respondentov, a len 5% ho pokladá za nepotrebné,
- napriek tomu len štvrtina respondentov sa aktívne vzdelávalo v tejto oblasti, išlo najmä o vysokoškolsky a stredoškolsky vzdelaných ľudí,
- prekvapujúco však svoje finančné vzdelanie za veľmi dobré alebo skôr dobré považuje až 58% respondentov a 40% respondentov ho považuje za skôr nedostatočné alebo celkom nedostatočné, vyjadriť sa nevedeli 2%,
- zavedenie finančného vzdelávania do škôl by privítalo 45% respondentov a účasť na školeniach a finančných kurzoch preferuje 20% opýtaných, celkovo až 85% podporuje vzdelávanie v tejto oblasti,
- respondenti by ako poskytovateľa finančného vzdelávania preferovali:
  - štát a štátne inštitúcie vrátane škôl 45%,
  - televíziu, rozhlas, tlač a iné médiá 27%,
  - banky, poisťovne a iné fin. inštitúcie 17%,
  - tretí sektor iba 10%,
  - iné 1%.

Analýza výsledkov prieskumu

Obyvateľov východného Slovenska, a nie len ich, je možné rozdeliť do dvoch základných skupín, na tých, ktorí vo svojom živote uplatňujú vedome, či nevedome základné princípy finančnej gramotnosti, usilujú sa overovať a analyzovať finančné informácie, preferujú a podporujú finančné vzdelávanie. Druhá skupina obyvateľstva nemá ani najmenšiu predstavu o tom, ako efektívne riadiť a spravovať svoje osobné financie a majetok, neanalyzujú svoju finančnú situáciu, rozhodujú sa chaoticky a často iracionálne, a čo je najhoršie myslia si, že finančné vzdelávanie nie je pre nich dôležité. Aj realizovaný dotazníkový prieskum potvrdil, že medzi týmito dvoma skupinami obyvateľov sú výrazné rozdiely, ktoré môžu spôsobiť prehlbovanie sociálnej nerovnosti a väčšie zaostávanie jednotlivcov a domácností s nízkym stupňom finančnej gramotnosti.

Samozrejme vhodným spôsobom výchovy a vzdelávania je možné zabezpečiť, aby sa skupina obyvateľov, ktorí uplatňujú princípy finančnej gramotnosti, rozhodujú sa racionálne a kontinuálne sa vzdelávajú, sa neustále zväčšovala. Najdôležitejšie rozdiely medzi týmito dvoma skupinami obyvateľstva sú zhrnuté v tabuľke 1.1.

Finančné a ekonomické vzdelávanie, znalosti a schopnosti, obyčajné povedomie jednotlivcov o tom, akú majú peniaze hodnotu, ako ich zarábať, riadiť, spravovať a využívať sú zásadne predpoklady úspešného a šťastného života. Podceňovanie významu finančného manažmentu jednotlivca, finančnej gramotnosti jednotlivca, domácnosti je preto nepochopiteľnou a neodpustiteľnou chybou, ktorej následky pociťuje celá spoločnosť. [7]

Tab. 1.1 Trendy obyvateľov, ktorí uplatňujú a neuplatňujú základné princípy finančnej gramotnosti

Obyvatelia uplatňujúci základné princípy finančnej gramotnosti	Obyvatelia neuplatňujúci základné princípy finančnej gramotnosti
Preberajú zodpovednosť za svoj život a sami ho aktívne riadia a plánujú.	Veria na náhodu a osud, zodpovednosť prenášajú na iné subjekty (štát, obce, príbuzných a pod.)
Stanovia si svoje ciele, aj ekonomické, a pre ich dosiahnutie sa snažia urobiť čím viac.	Žijú z dňa na deň bez vízií a cieľov, nemajú ani žiadne finančné a ekonomické ciele.
Sústreďujú sa na svoje kvality a silne stránky a vedia ich efektívne využiť.	Nevedia využiť svoje prednosti, podceňujú sa, boja sa aktívne konať a realizovať svoje plány.
Ak narazia na ekonomický alebo finančný problém vidia v ňom príležitosť, ako ho vyriešiť a dostať sa ďalej.	Všetky ekonomické problémy sú ťažko prekonateľné prekážky, ktoré im zabraňujú byť úspešnými.
Snažia sa zveľaďovať svoj majetok, aktívne sporia a investujú, a utrácajú len rozumne.	Sledujú len okamžité príjmy, veľa utrácajú, aby mali okamžité vysokú životnú úroveň.
Kladú dôraz na vzdelanie, neustále si ho dopĺňajú a získavajú nové informácie a poznatky.	Malo sa vzdelávajú, majú pocit, že všetko dôležité už vedia a nepotrebujú sa ďalej učiť.

Myslia do budúcnosti, plánujú, investujú a snažia sa diverzifikovať príjmy, investície a pod.	Žijú pre dnešok, nemajú finančné plány a ciele, neinvestujú a nediverzifikujú.
Zadlžujú sa uvážlivo, úvery využívajú efektívne a ich splácaniu venujú patričnú pozornosť.	Zadlžujú sa veľmi rýchlo, úvery nevyužívajú efektívne a ich splácanie im často spôsobuje problémy.
Preventívne si vytvárajú dostatočné finančné rezervy pre neočakávané situácie.	Nevytvárajú si žiadne finančné a ani iné rezervy pre neočakávané situácie.
Starajú sa o svoje ekonomické a finančné záležitosti, aktívne riadia svoje financie.	Financie a ich riadenie ich veľmi nezaujima, len keď nemajú peniaze, začnú hľadať príčiny.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe viacerých prieskumov autora

Záver

Realizovaný prieskum finančnej gramotnosti a finančnej situácie v krajoch východného Slovenska poukázal na rôzne problémové oblasti. Finančná situácia domácností v Prešovskom a Košickom kraji je až u 65% z nich pociťovaná úplne negatívne, alebo skôr negatívne a len 7% respondentov ma pocit, že ich finančná situácia je úplne pozitívna.

Až polovica domácnosti v Košickom a Prešovskom kraji hospodári systémom “od výplaty do výplaty, ako hlavný dôvod takého to hospodárenia uvádzali nízky disponibilný príjem. Zaujímavým zistením prieskumu je aj skutočnosť, že finančné informácie, ktoré získavajú obyvatelia si určite áno alebo skôr áno overuje z viacerých zdrojov len 32% respondentov, až 18% respondentov si naproti tomu informácie neoveruje vôbec. Obyvateľom ďalej chýba schopnosť dôkladne si rozanalyzovať vlastnú finančnú situáciu a navrhnúť spôsoby riešenia.

Implementáciu finančného vzdelávania do škôl by privítala takmer polovica opýtaných, kurzy a školenia preferuje pätina opýtaných, celkovo až 85% podporuje vzdelávanie v tejto oblasti. Tento záujem obyvateľov o zvyšovanie finančnej gramotnosti ukazuje cestu ako nelichotivý stav v oblasti finančnej gramotnosti riešiť.

Ak má populácia východného Slovenska, a nie len východného Slovenska, kontinuálne zvyšovať úroveň svojej finančnej gramotnosti musí byť systém finančného vzdelávania kvalitný, komplexný a plne funkčný. Finančné vzdelávanie musí pokrývať všetky oblasti a všetky cieľové skupiny adresne.

Hlavné priority finančnej gramotnosti a finančného vzdelávania obyvateľstva by sa mali sústrediť na nasledovné aspekty:

- podporovať finančné vzdelávanie na školách, organizovať kurzy a školenia pre dospelú populáciu vrátane dôchodcov tak, aby boli obyvatelia schopí analyzovať svoju finančnú situáciu a efektívne hospodáriť,

- rozvíjať v populácii finančnú zodpovednosť za svoju budúcnosť, povzbudzovať u domácností finančné plánovanie a tvorbu rodinných rozpočtov,
- rozvíjať úroveň finančných zručností obyvateľstva (napr. schopnosť požiadať o úver, schopnosť vyplniť daňové priznanie, vypočítať si výšku úroku a pod.),
- propagovať dlhodobé formy sporenia a životného poistenia, naďalej zvyhodňovať a podporovať stavebné a dôchodkové sporenie, povzbudzovať u domácnosti vytváranie finančných rezerv,
- podporovať u obyvateľov záujem o finančné a hospodárske informácie a najmä o ich nezávislé overovanie z viacerých zdrojov,
- upozorňovať na riziká nadmerného zadlžovania sa a predchádzať tak sociálnym a existenčným problémom rodín, ktoré potom majú dopad aj na verejné financie,
- implementovať komplexnú stratégiu na postupné zvyšovanie finančnej gramotnosti obyvateľov SR, rozpracovať ju na parciálne plány, ktoré by jasne zadefinovali ciele, zdroje, procesy, aktivity a kompetencie jednotlivých subjektov a inštitúcií.

Použitá literatúra

- [1] BAJUS, R. - GLOVA, J. - KÁDÁROVÁ, J., 2011. Manažment portfólia cenných papierov a analýza investícií. 1. vyd., Bratislava: Iura Edition, 2011. 306 s. ISBN 978-80-8078-438-6
- [2] BRIGHAM, E., F. - DAVES, P., R., 2007. Intermediate Financial Managemnt. Mason: Thomson/ South-Western, 2007. ISBN 0-324-40553-7
- [3] FRANKOVSKÝ, M. - IŠTVANÍKOVÁ, L. - ŠTEFKO, R., 2009. Strategies of behavior in demanding managerial work situations in social context. In: *Studia psychologica*. roč. 51, č. 2-3, 2009, s. 231-236. ISSN 0039-3320
- [4] Ministerstvo školstva SR a Ministerstvo financií SR: *Národný štandard finančnej gramotnosti*. Materiál Vlády SR. Bratislava: 30.10.2008. 20 s.
- [5] NFEC, 2014. *Financial literacy definition*. (on line). (cit. 24.6.2014) Dostupné z: <http://www.financialeducatorscouncil.org/financial-literacy-definition/>
- [6] SZOVICS, P., 2012. Quo vadis finančné vzdelávanie. In: *Biatec*, roč. 20, č. 1, 2012. s. 10-13. ISSN 1335-0900
- [7] VRAVEC, J., 2010. Finančný manažment jednotlivca: analytický pohľad na riadenie osobných financií. Prešov: PU Fakulta manažmentu, 2010. 165 s. ISBN 978-80-555-0251-9

Kontaktné údaje

Ing. Ján VRAVEC, PhD.
 Katedra financií a účtovníctva
 Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita v Prešove
 ul. Konštantínova 16
 080 01 Prešov
 Slovensko, EÚ
 email: jan.vravec@unipo.sk, vravec@gmail.com